

Postrzeganie społeczne. Wpływ kontekstu na ocenę zachowania prospołecznego oraz społeczne konsekwencje bycia ofiarą. Badanie z udziałem osób dorosłych i dzieci.

Streszczenie popularnonaukowe

Według raportu UNESCO z 2020 roku, co najmniej 30% uczniów pada ofiarą bullyingu, przemocy fizycznej lub werbalnej w szkole. Instytut Badań Edukacyjnych wskazuje zaś, że w 2014 40% chłopców i 26% dziewcząt w Polsce jest ofiarą przemocy psychicznej w szkole, a 10% z nich jest regularnie dręczona. Z tych danych wynika, że większość dzieci w różnym wieku co najmniej kilkukrotnie w okresie edukacji szkolnej staje się ofiarą zachowania niemoralnego. W przypadku dorosłych statystyki wydają się być jeszcze bardziej zatrważające. Dla przykładu, z badania internetowego przeprowadzonego w 2018 roku przez organizację non-profit StopStreet wynika, że ponad 70% kobiet doświadczyło jakiejś formy molestowania. Oczywiście to tylko dane dotyczące wybranych zachowań niemoralnych. Jeśli uwzględnimy wszystkie statystyki dotyczące niemoralnych zachowań, takich jak kradzież, przemoc w miejscu pracy, mobbing, rabunki, napady, to można sobie tylko wyobrazić liczby.

W psychologii społecznej wiele miejsca poświęca się badaniu postrzegania sprawców czynów niemoralnych oraz tego jak zachowanie niemoralne jest oceniane z perspektywy osób trzecich. Zaskakującym natomiast jest, że w analizach z zakresu psychologii społecznej zupełnie pomijana jest druga strona diady, czyli ofiary czynu niemoralnego oraz to jak bycie ofiarą wpływa na to jak jest postrzegana przez innych. Okazuje się zaś, że ofiary często deklarują doświadczanie negatywnych reakcji ze strony otoczenia takich jak ostracyzm społeczny czy odrzucenie przez dotychczasowych przyjaciół.

W proponowanym projekcie badawczym przyjrzymy się szczegółowo, jak ofiary są postrzegane społecznie. W szczególności odpowiemy na następujące pytania: jak bycie ofiarą wpływa na postrzeganie danej osoby przez innych w kontekście jej cech moralnych i sprawczych, takich jak kompetencje i inteligencja; jak ofiara, która później staje się sprawcą, jest moralnie oceniana przez innych; jak ofiary postrzegają siebie pod względem moralności i kompetencji; oraz jak dzieci w różnych kulturach postrzegają krzywdę ofiary w kontekście zachowań pro- i antyspołecznych oraz ich celu. Aby odpowiedzieć na te pytania, przeprowadzimy 7 badań obejmujących osoby dorosłe i dzieci w wieku przedszkolnym (w sumie 13 eksperymentów). Dzięki tym badaniom będziemy mogli zrozumieć nie tylko jak ofiary są postrzegane przez innych, ale także jak i kiedy to zjawisko pojawia się i ewoluuje w rozwoju człowieka.

Proponowany projekt wypełni znaczącą lukę w aktualnej wiedzy dotyczącej społecznych konsekwencji bycia ofiarą niemoralnego zachowania, i w ten sposób przyczyni się do poszerzenia wiedzy z zakresu psychologii społecznej, psychologii moralności oraz psychologii rozwojowej.